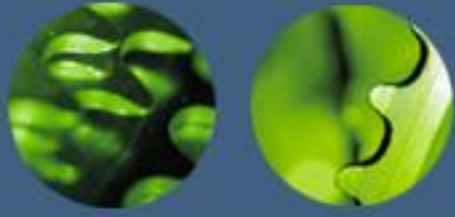
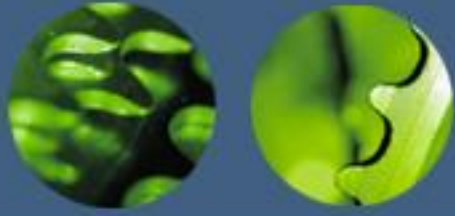

İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Prensipleri

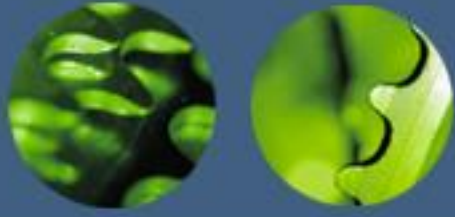
İş Sağlığı ve Güvenliği

- İş sağlığı ve güvenliği sosyal bilimler, tıp ve mühendislik alanlarıyla ilgili çok disiplinli bir konudur.
- Sosyal bilimler çalışma ilişkileri, iş hukuku, istihdam, sosyal güvenlik ve iktisat yönüyle; tıp hastalıkların erken teşhis ve tedavisinde, iş kazalarının ardından uygulanacak tedavi ve rehabilitasyon hizmetlerinde; mühendislik ise üretimin dolaylı ve dolaysız etkileri yönüyle iş sağlığı ve güvenliği konusuyla yakından ilgilidir.

İş Sağlığı ve Güvenliği

- Dolaylı etkiler: İşin gereği olarak yapılması gereken, fakat aynı zamanda işçiler üzerinde de olumlu etkileri olan uygulamalardır.
- Dolaysız etkiler: Doğrudan doğruya işçilerin sağlığını koruma amacıyla yapılan uygulamalardır.

İşçi Sağlığının Amacı

- Her işte çalışan işçilerin
 - Fiziksel, ruhsal ve sosyal yönden tam iyilik hallerinin kollanması ve geliştirilmesi,
 - Çalışma koşullarından ötürü işçilerin sağlıklarını yitirmelerinin önlenmesi,
 - Çalışma sırasında işçilerin sağlıklarını olumsuz yönde etkileyecek etmenlerden korunmaları,
 - İşçilerin fizyolojik ve psikolojik yapılarına uygun işe yerleştirilmesi ve bunun sürdürülmesidir.

İşçi Sağlığı ve İş Güvenliğinin Temel İlkeleri

- Temel görev koruyucu hizmetlerdir, yani her şeyi önlemek üzere düşünmeye dayanır.
- İşçi sağlığını korumak ve geliştirmek temelde bir işveren yükümlülüğüdür.
- İş ile onun sağlık yönü birbirinden ayrılamaz.
- İşçi sağlığı ve iş güvenliği her işte çalışanların sağlığı ile ilgilidir.
 - Sadece işçi değil, işveren ya da bağımsız çalışan ile de ilgilidir.
- Öncelikle üzerinde durulması gereken insandır. Üretim ikinci plandadır.
 - Üretim zorlaması iş kazalarının en önemli nedenidir.

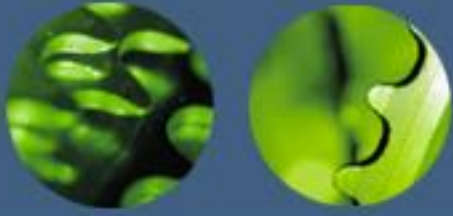
İş Kazalarının Önlenmesi

- İş kazalarının önlenmesi konusunda birbirleriyle çatışan iki görüş vardır:
 - 1.Tehlikeli Davranışlar
 - 2.Tehlikeli Durumlar

Tehlikeli Davranışlar

- Tehlikeli davranışlar iş gören tarafından yapılan hatalardır. Bu görüşe göre iş görenin hata yapmaması durumunda kaza da olmayacaktır.

Tehlikeli Durumlar

- Tehlikeli durumlar ise çalışma koşullarından kaynaklanan durumlardır. Bu karışık görüşe göre çalışma koşulları sağlıklı ve güvenli olduğu takdirde iş görenin de kazaya neden olması mümkün olmayacaktır. Fakat sağlıklı ve güvenli bir çalışma ortamı için alınan önlemler konusunda iş görenin bilgilendirilmesi gerekir.

İş Kazaları

- İş kazalarının önlenmesi için etkili olan uygulama, öncelikle tehlikeli durumları ortadan kaldırmaktır.

En Çok Görülen İş Kazası: Düşmeler

1. İşçinin Düşmesi:

- Yüksekten düşebilir.
- Yürürken, koşarken düşebilir.

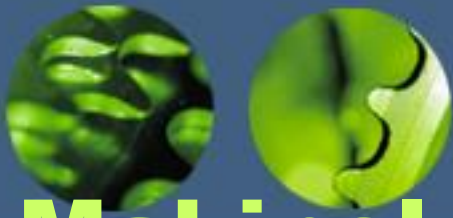
2. Bir cismin ya da malzemenin işçinin üzerine düşmesi:

- Kayan ve çöken toprak, kaya, taş, kar.
- Çökmeler (bina, duvar, iskele, merdiven vs.)
- Taşınan cisimlerin düşmesi

Düşmeler Nasıl Önlenebilir?

- Yüksekte, sağlığı elverişli olmayan işçiler çalıştırılmamalıdır. (sara, şeker, tansiyon hastalığı vb.)
- Yüksekte çalışılan yere korkuluk yapılmalıdır.
- İşçiye emniyet kemeri verilmelidir.

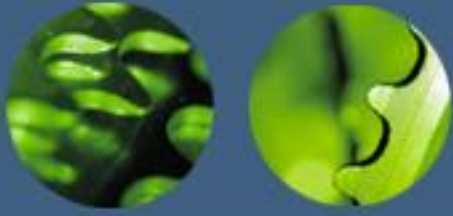
Makinelerin Tehlikeli Bölümleri

- Giyotin makaslar, bükme-eğme makineleri, torna, matkap, kayış-kasnak, testere gibi bölümler makinelerin tehlikeli bölümlerini oluşturur.
- Bu bölümler insan eli değmeyecek şekilde örtülmelidir.

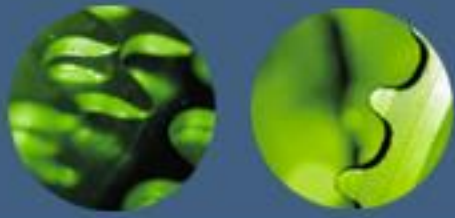
Makinelerin Tehlikeli Bölümleri

- El-kol vb. vücut bölümleri yaklaştığında ışıklı uyarıcıları ile makine kendi kendini durdurabilmelidir.
- İşçiler makinelerin yol açtığı tehlikeler konusunda mutlaka eğitilmelidir.

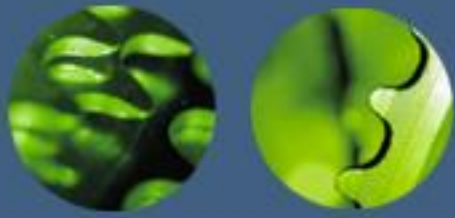
İş Kazaları

- Bunların dışında yangına, parlayıcı-patlayıcı kimyasal maddelere önlem alınması yoluyla iş kazalarının önlenebilmesi mümkündür.

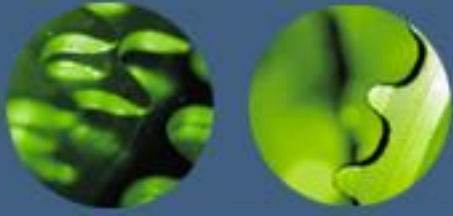
Meslek Hastalıkları

- Fiziksel kaynaklı meslek hastalıkları
- Kimyasal kaynaklı meslek hastalıkları
- Biyolojik kaynaklı meslek hastalıkları
- Psiko-sosyal meslek hastalıkları

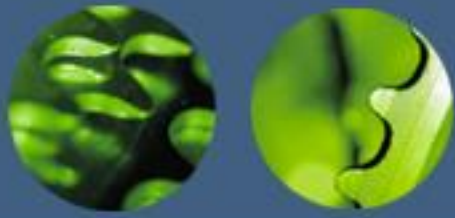
Fiziksel Kaynaklı Meslek Hastalıkları

- Gürültü
- Titreşim
- Yüksek ve düşük ısı
- Yüksek ve düşük basınç
- Radyasyon
- Toz

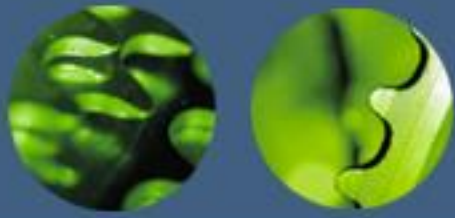
Toz

- Maden ocakları
- Madeni eşya işkolu
- Çimento sanayisi ve taş ocakları
- Ateş tuğlası yapımı-yüksek fırın onarımı
- Kozmetik
- Lastik sanayisi
- İnşaat

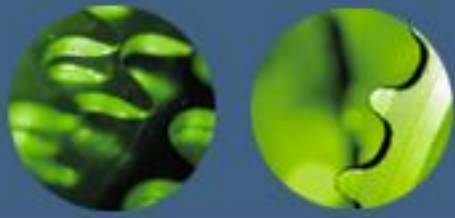
Tozun Zararları

- Sağlık zararları
 - Deri ve mukoza üzerinde tahriş edici etki (çimento)
 - Allerjen etki (pamuk tozu)
 - Akciğer kanseri (uranyum)
- Patlama tehlikesi
- Aydınlanmayı kısıtlama, görmeyi azaltma
- Çevreye zararlı etkileri
- Makinelerin üzerinde
 - İletken tozlar kısa devreye neden olabilir.
 - İşleyen kısımlarda sürtünmeye yol açarak ömür kısaltıcı etkisi olabilir.

Kimyasal Kaynaklı Meslek Hastalıkları

- Ağır metaller
 - Kurşun, nikel, krom, civa
- Çözücüler
 - Karbon, sülfür
- Gazlar
 - Azot oksit, karbonmonoksit

Biyolojik Kaynaklı Meslek Hastalıkları

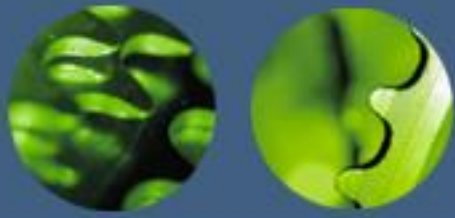
- Virüsler
 - Hepatit
- Bakteriler
 - Verem, şarbon

Psiko-sosyal Meslek Hastalıkları

Stres

- Stres kavramı genelde bazı şeylerden memnuniyetsizliği ifade etmek için kullanılır. Memnuniyetsizlik iki faktörler ilgilidir:
 - 1.Çevresel faktörler (trafik sıkışıklığı vb.)
 - 2.Duygusal faktörler (endişe, öfke, hayal kırıklığı vb.)

Çalışma Hayatında Stres

- Stres; bir eyleme, duruma ya da bir kişinin üzerindeki fiziksel veya psikolojik zorlamaya karşı bir tepkinin sonucudur.
- Stres yaratan faktörler
 - 1.Fiziksel çevre şartları
 - 2.Örgütsel faktörler
 - 3.Bireysel faktörlerdir.

Fiziksel Çevre Şartları

1.Gürültü ve titreşim

İdeal ses düzeyi 50 desibeldir. İdealin üzerindeki gürültüye dayanma zamanla alışmaktan değil, yan etkilerine katlanmaya alışmaktan kaynaklanır.

Gürültü sağırılık, kulak çınlaması, migren, ülser, yüksek tansiyon, kalp ve dolaşım bozuklukları yaratabilir.

Bunların yanı sıra gürültülü ortamda çalışanlarda kızgınlık ve saldırganlık gözlemlenir.

Fiziksel Çevre Şartları

Titreşim, bir cismin çeşitli yönlerle doğru yer değiştirmesidir ve gürültüyle birleştiği zaman yaratacağı tehlike artar.

Davranış ve görme bozuklukları, el ve parmak duyarsızlığı, ağrı, güçsüzlük ve kas krampları yan etkileridir.

Fiziksel Çevre Şartları

2.Aydınlatma

Çalışma ortamında aydınlatma ve verim arasında yakın bir ilişki vardır. Kötü aydınlatma göz sinirlerini yıpratacağı için zayıflatır ve geçici ya da kalıcı körlüğe dahi neden olabilir.

Fiziksel Çevre Şartları

3. Isınma ve Havalandırma

Normal olmayan ısıda bir çalışma ortamı ya da havasız kapalı ortam çabuk yorulma, kaza ve baş ağrısına yol açabilir.

Örgütsel Faktörler

1.Aşırı iş yükü

Belirli bir zamanda iş bitirme zorunluluğu, rol çatışması ya da yetersiz iş yükü de strese neden olabilir.

2.İşin niteliği

3.Diğer örgütsel faktörler

Çalışma koşulları, vardiya sistemi vb.

Bireysel Faktörler

1. Kişilik

Yükselme ve başarı hırsı ya da iş konusunda rahat olma gibi kişilik özelliklerine bağlı olarak stresten farklı şekillerde etkilenilebilir.

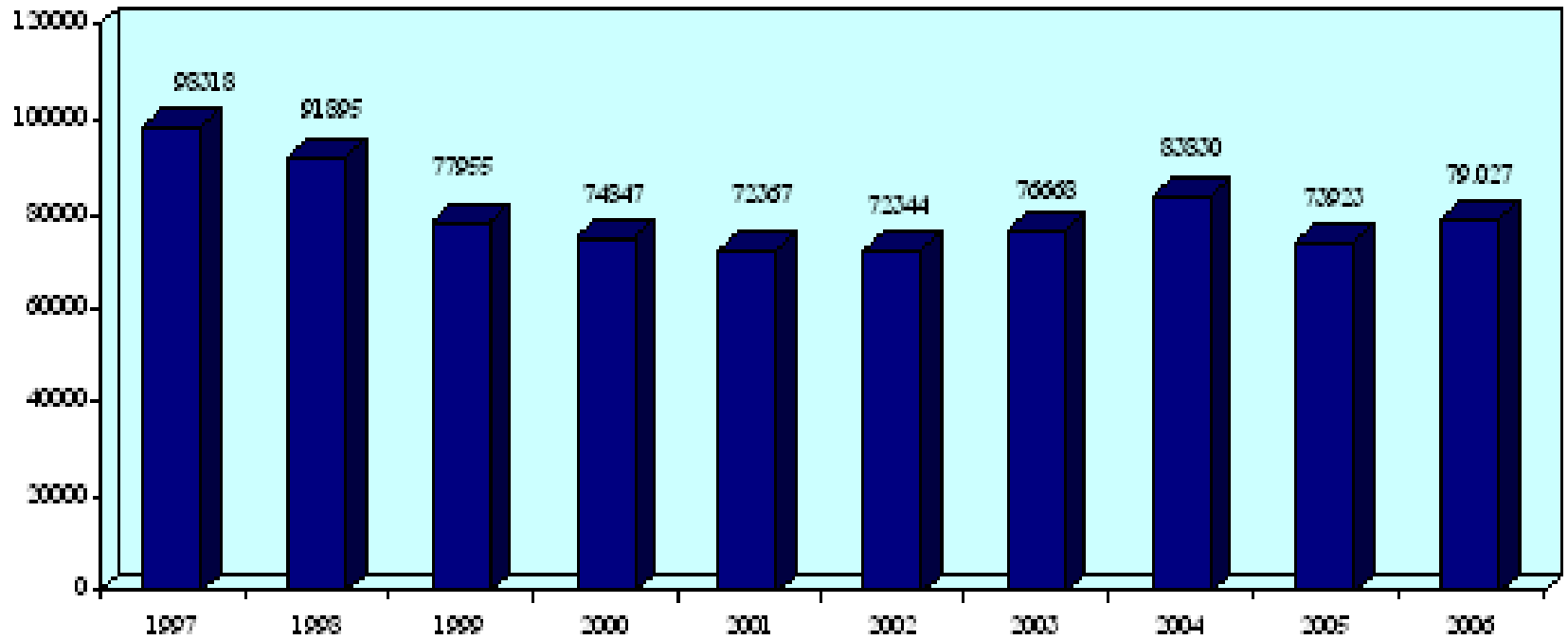
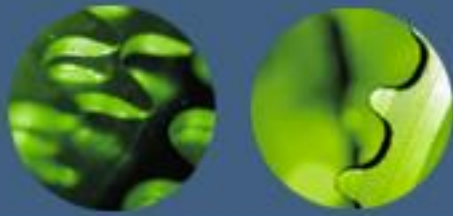
2. Diğer faktörler

Algılama farklılıkları, geçmiş tecrübeler vb. de stres kaynağı olabilir.

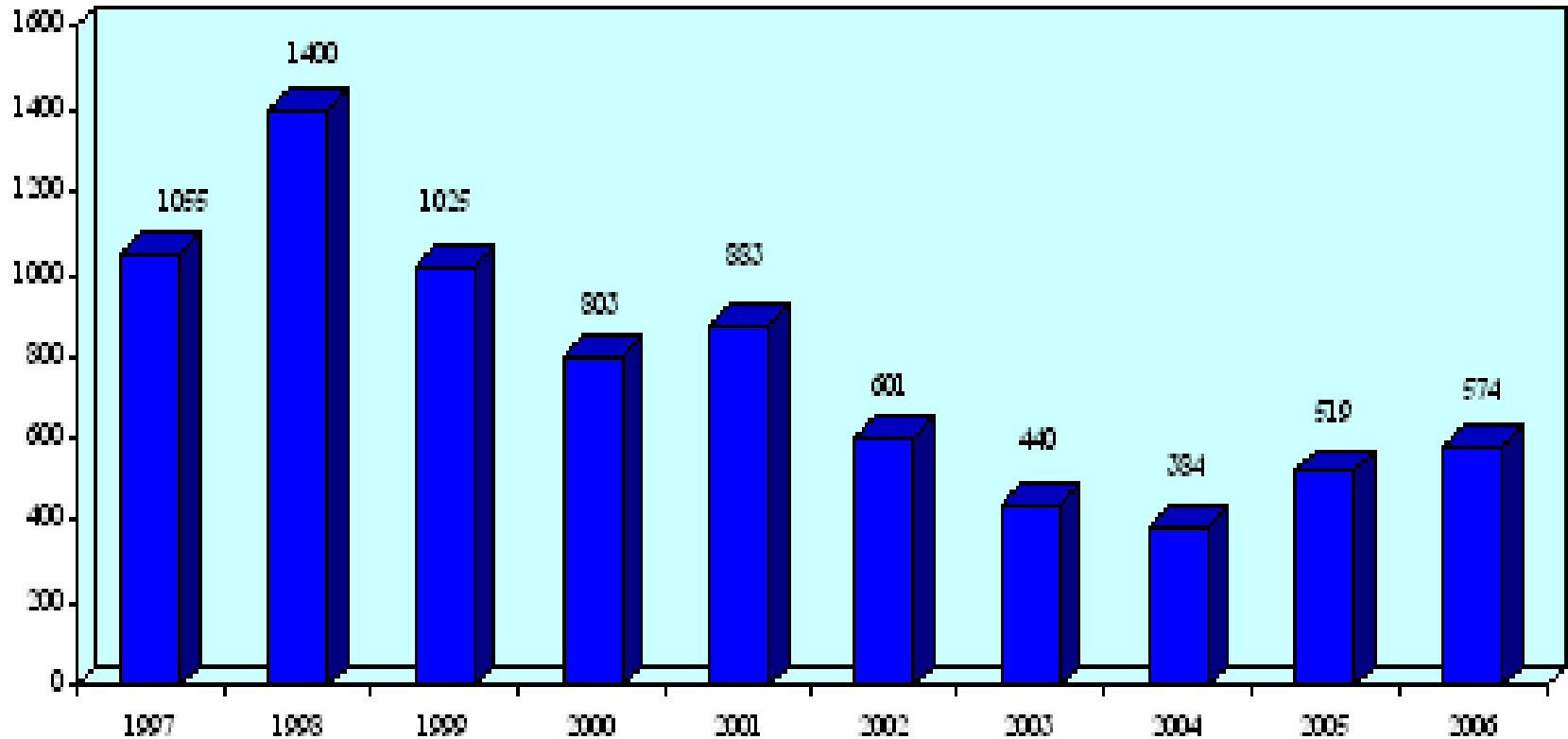
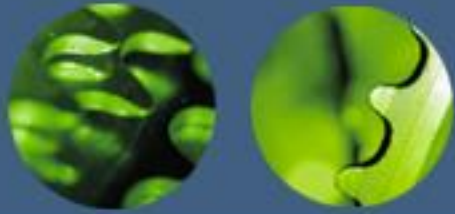

Meslek Hastalıklarına Yönelik Alınması Gereken Önlemler

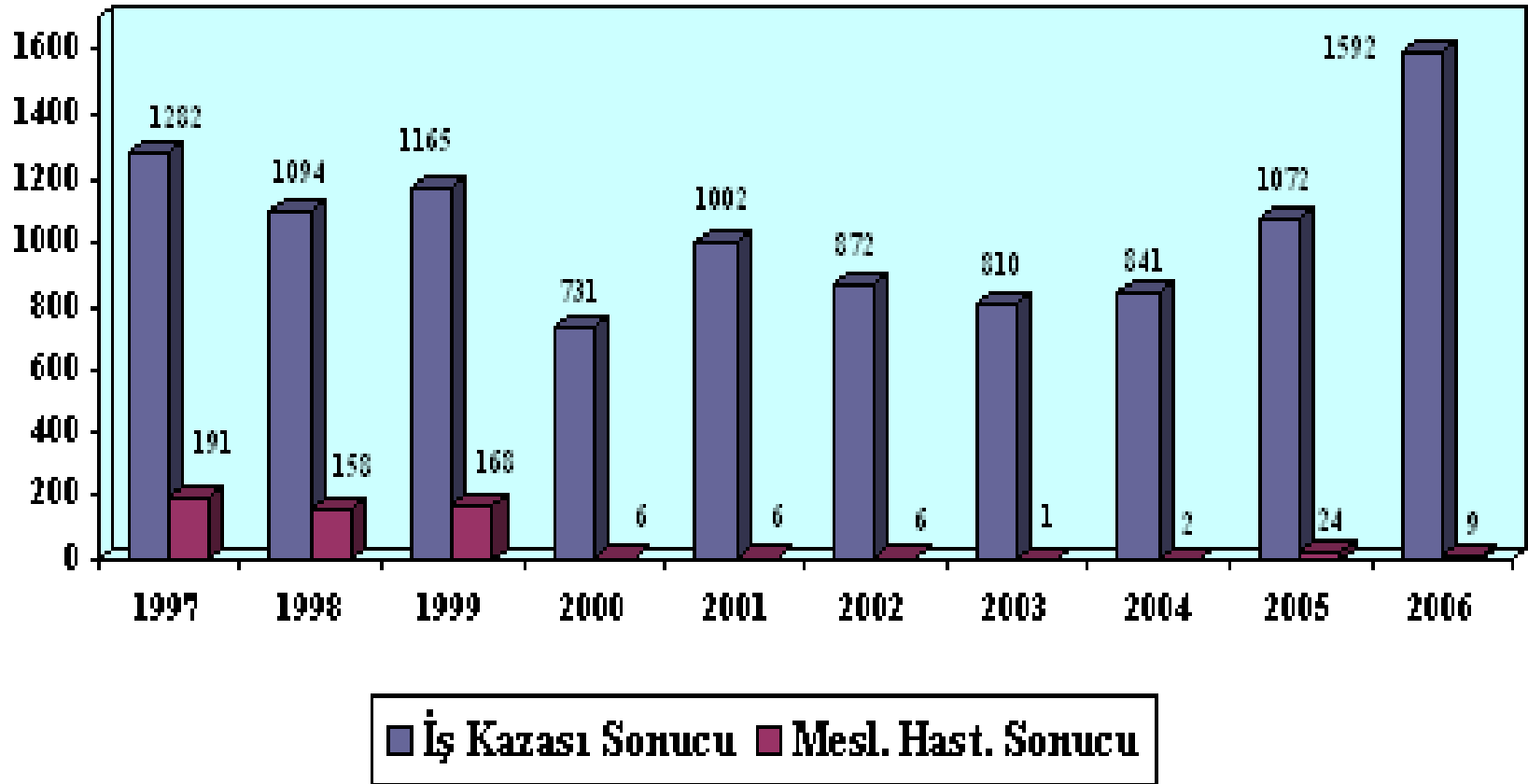
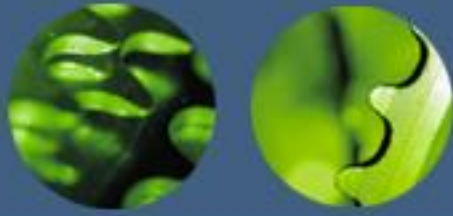
Kaynakta	→ Ortamda	→ Hedefte
<u>Daha az zararlı madde kullanma</u>	İşyeri düzeni	İşçilerin rotasyonu yoluyla <u>maruz kalınan dozu azaltma</u>
İşlemin değiştirilmesi	<u>Genel havalandırma</u>	İşçinin <u>havalandırılan</u> bir kabine alınması
İşlemin <u>kapalı sisteme</u> alınması	<u>Seyreltme havalandırması</u> (temiz hava desteği)	Biyolojik ölçümler-kişisel ölçümler yoluyla ölçümleme
İşlemin <u>yer ve süre olarak sınırlanması</u>	<u>Kaynak ile hedef arasında uzaklığın artırılması</u> (yarı otomatik ya da uzaktan kontrol)	Kişisel koruyucular
Islak(sulu) yöntemler kullanılması	<u>Sürekli-sabit ölçümlerle kontrolün sağlanması</u>	Yeterli bakım programı
Yerel havalandırma	Yeterli bakım programı	<u>Eğitim</u>
Yeterli bakım programı	<u>Eğitim</u>	
<u>Eğitim</u>		

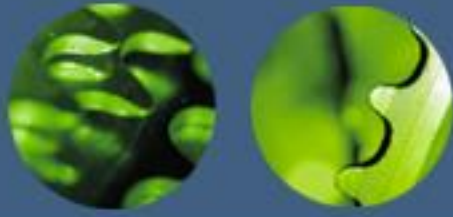
İş Kazası Sayıları

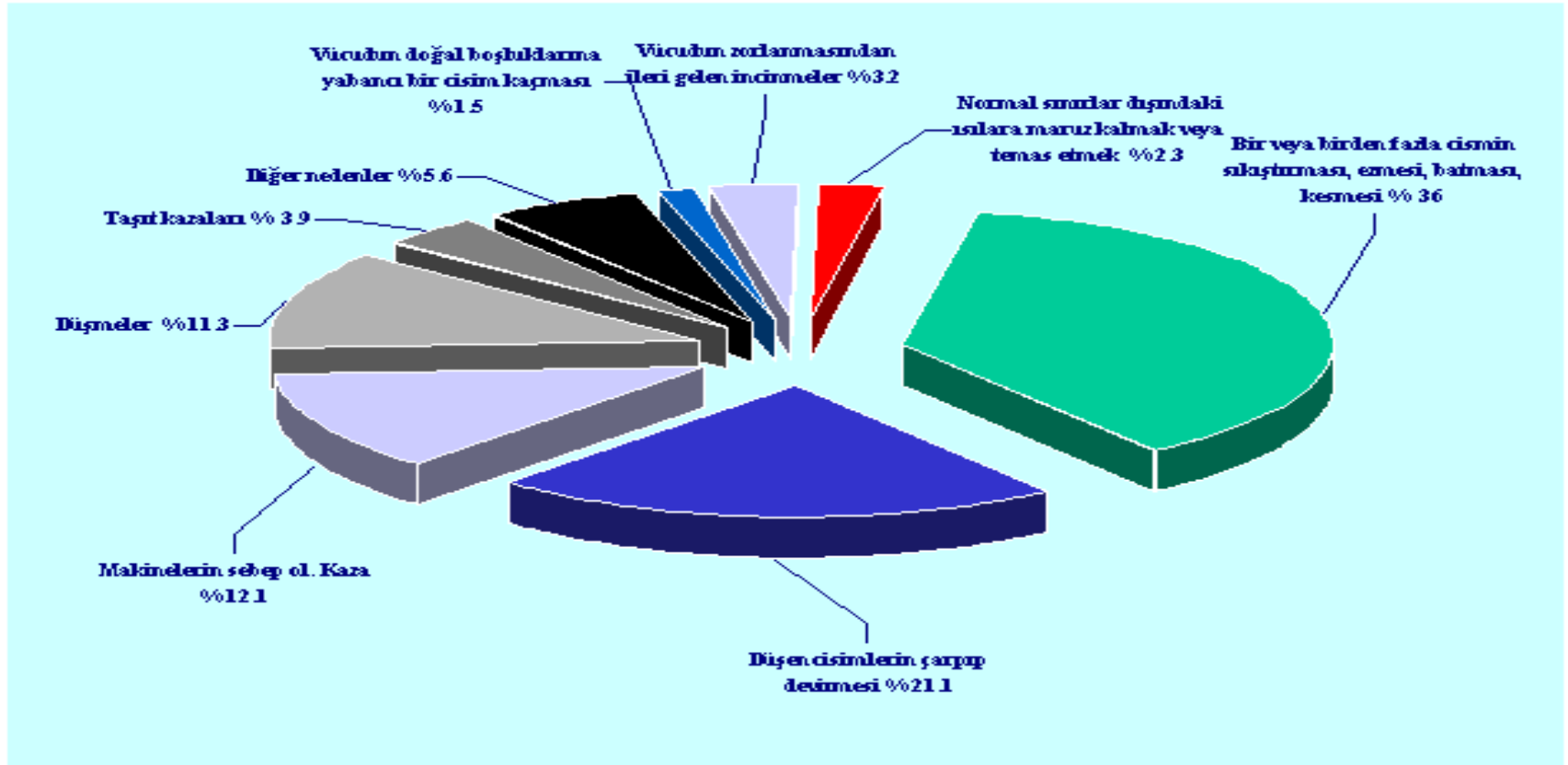
Meslek Hastalıkları Sayıları

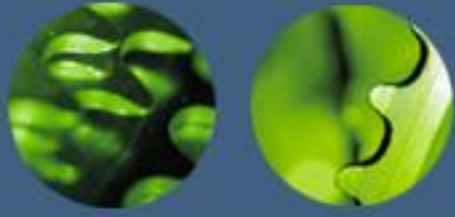
Ölümlerin Ölüm Sebebine Göre Dağılımı

2006 Yılı SSK İstatistiklerine Göre İş Kazalarının Kaza Tiplerine Göre Dağılımı *

* Sayısı 1000'in altında olan kaza tipleri dahil edilmemiştir.

İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları

- TÜİK 2007 yılı Nisan, Mayıs ve Haziran aylarında Hanehalkı İşgücü Anketi ile birlikte, ülkemizde ilk defa 'İş Kazaları ve İşe Bağlı Sağlık Problemleri' konulu bir araştırma gerçekleştirmiştir. 25 Mart 2008'de açıklanan araştırmanın referans dönemi son 12 aydır. Uygulamanın yapıldığı dönemde istihdamda olan veya son 12 ayda bir işte istihdam edilmiş olan bireylerin bu süre içinde iş kazası veya işe dayalı bir sağlık problemi yaşayıp yaşamadığını ortaya çıkaran sonuçlara ulaşılmıştır.

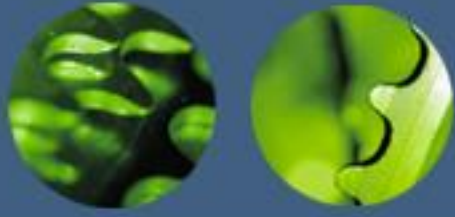
İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları

- Bu sonuçlar içerisinde iş kazası geçirenlerin sektörel dağılımları incelendiğinde; iş kazası geçirenlerin oranının en yüksek olduğu sektörün % 10.1 ile madencilik ve taşocakçılığı olduğu görülmektedir. Bunu % 7.7 ile elektrik, gaz ve su sektörü izlemektedir. Bu sektörler hala en riskli sektörler olarak görülmektedir.

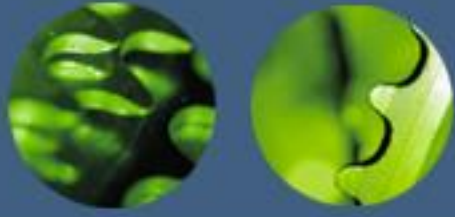
İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları

- Nitekim 2010 yılı içerisinde de Balıkesir ve Zonguldak'ta yaşanan grizu patlamaları, madenlerde yaşanan kazaların hala sıklıkla devam ettiğinin en vahim örnekleridir. Bu örnekler yaşanan can kaybının büyük olması nedeniyle basına yansımıştır. Bunların yanında ufak çaplı olan patlamalar ve kazalar olduğu da unutulmamalıdır.

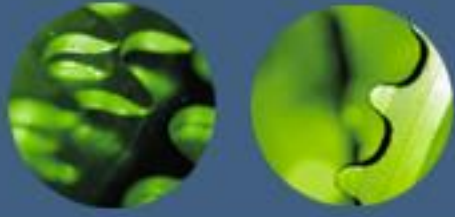
İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları

- TÜİK'in bir başka anketini incelediğimizde 1994-2005 yılları arasında hastanede geçen gün sayısının 52.301 olduğunu görüyoruz. İş kazası ve meslek hastalıklarına bağlı olarak yaşanan iş göremezlik nedeniyle işinden uzak kalan ve hastanede geçen gün sayısı on yıllık bir zaman diliminde 52.301 gün olarak görünse de bu rakam kayıtlara geçen vakalar üzerindendir.

İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları

- Türkiye’de kayıtdışı sektörün büyüklüğünü de düşündüğümüzde gizlenen ya da önemsenmeyen vakalar tespit edilemediği için bu rakamın aslında gerçeği yansıtmadığını, yalnızca bir fikir verdiğini düşünerek işgücü açısından yaşanan ekonomik kaybı kısmen ortaya koyduğunu söyleyebiliriz.

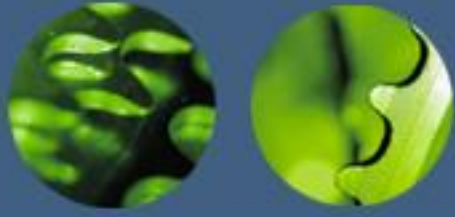
İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları

- 2000, 2002, 2003, 2004 ve 2005 yılları itibariyle yaşanan iş kazaları sırasıyla 74.847, 72.344, 76.668, 83.830 ve 73.923'tür. Bu beş yıl içerisinde iş kazası sayısı dalgalı bir seyir izlese de 70 binin altına hiç düşmemiştir. 2006 yılındaki toplam iş kazası sayısı 79.027'dir.

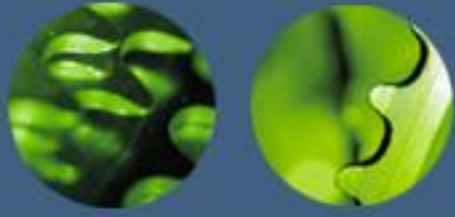
İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları

- Bunun %90,6 'sı üç günden fazla iş göremezliğe neden olmuştur. İş kazalarının üçte ikisinin küçük işyerlerinde (50'den daha az işçi çalıştıran) meydana gelmektedir.

İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları

- 2004 ve 2005 verileri üzerinden ölüm sebebinin iş kazası veya meslek hastalığı açısından dağılımına baktığımızda 2004'te 841 kişi, 2005'te 1072 kişi iş kazası sebebiyle hayatını kaybederken, 2004'te 2, 2005'te 24 kişi meslek hastalığı sebebiyle hayatını kaybetmiştir. Bu rakamların bize ifade ettiği, iş kazası ve meslek hastalığı sigortasından daha çok iş kazası nedeniyle yararlanıldığıdır.

İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları

- Bu durum bize ülkemizde meslek hastalıklarının çok az yaşandığı, bunun için olağanüstü önlemler alındığı gibi bir sonuç vermez. Meslek hastalığının tespitinin çok zor olması, bireylerin uzun vadeli bir sağlık sorununa yol açacak tehlikeleri önemsemeden çalışması dolayısıyla meslek hastalığına tutulduğunu kendisinin de fark edememesi gibi nedenlerle kayıtlara çok az yansımaktadır.

İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları

- Bu nedenle meslek hastalığı sigortasına yapılan başvuru sayısı da az olacaktır ki bu da ödenen primlerin gereği gibi kullanılamaması sonucunu doğurur.

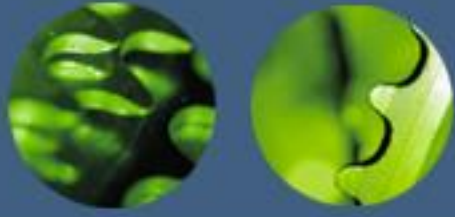
İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları

- İş güvenliği tedbirleri, işçinin korunması ilkesinin bir gereği olarak işverenin sorumluluğu kapsamındadır. Bu sorumluluk iş güvenliğinin çok bilimli karakteri gereği ortaklaşa çözüm aranacak bir platformda sendikal örgütlerle işbirliği içinde yerine getirilmelidir. Bu noktada unutulmaması gereken tek ve en önemli nokta iş kazaları ve meslek hastalıklarının önlem alındığı takdirde önüne geçilebileceğidir.

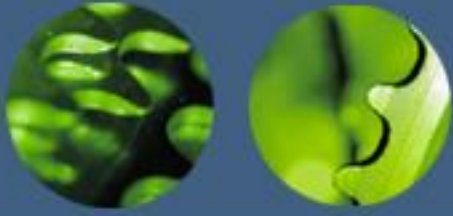
İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları

- Balıkesir ve Zonguldak maden ocaklarında, Tuzla Tersanelerinde, Davutpaşa'da bir iş merkezinde yaşanan iş kazaları ve can kayıplarının önlenebilir olduğunu ve iş güvenliği düzeyinin yükseltilebileceğini kabul etmek gerekir.

İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları

- Önlem almanın maliyet artırdığı gerekçesiyle göz ardı edilmesi gibi bir sebep gösterilemez ki önlem alındığında, yaşanacak kazaların önüne geçildiğinde uğranılan ekonomik kayıp, önlem alındığında artan maliyetin kat kat üzerindedir. Denetim mekanizmaları aracılığıyla işyerlerinde bu tür önlemlerin alınıp alınmadığı kontrol edilmeli, aksi takdirde üretimin durdurulması gibi ağır yaptırımlara da başvurulmalıdır. Bunun yanında denetimin düzenli bir şekilde yapılması gerektiği de unutulmamalıdır.

Kaynakça

- Güzel, Ali; Okur, Ali Rıza; Caniklioğlu, Nurşen; Sosyal Güvenlik Hukuku, 12. Bası, Beta Basım Yayın Dağıtım, İstanbul, 2009.
- Karakaş, İsa; İş Kazalarına İlişkin Güncel Yargı Kararları, Adalet Yayınevi, Ankara, 2009.
- Koray, Meryem; Sosyal Politika, 3. Baskı, İmge Kitabevi, Ankara, 2008.
- Makal, Ahmet; Osmanlı İmparatorluğu'nda Çalışma İlişkileri, İmge Kitabevi, Ankara, 1997.
- Uşan, Fatih; Türk Sosyal Güvenlik Hukukunun Temel Esasları, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2009.
- Sabuncuoğlu&Tüz; Örgütsel Psikoloji, Ezgi Kitabevi, 2. Baskı, Bursa, 1996.
- Tuncay, Can; Ekmekçi, Ömer; Yeni Mevzuat Açısından Sosyal Güvenlik Hukukunun Temel Esasları, 2. Bası, Legal Yayıncılık, İstanbul, 2009.
- Sevimli, Çalışma ve Toplum Dergisi, Yargıtay Kararları
- A.Ü.S.B.F. Sosyal Güvenlik Dersi, Prof. Dr. Gürhan Fişek ders notları
- <http://www.calismatoplum.org/sayi18/abc/64.pdf> (18.04.2010)
- <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=3916> (20.05.2010)
- http://www.tuik.gov.tr/PrelstatistikTablo.do?istab_id=259 (20.05.2010)
- http://www.tuik.gov.tr/PrelstatistikTablo.do?istab_id=266 (20.05.2010)
- http://www.isguvenligi.net/index.php?option=com_content&task=view&id=1065&Itemid=32 (20.05.2010)
- http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?tb_id=3&ust_id=1 (20.05.2010)
- http://www.isguvenligi.net/index.php?option=com_content&task=view&id=1039&Itemid=32 (20.05.2010)